

Editorial

Reflexions sobre unes reflexions

Durant els mesos d'abril i maig d'enguany la Dra. Marta Sancho va publicar en l'espai Tribuna del Full d'informació de la Societat Catalana d'Arqueologia un escrit titulat "Algunes reflexions", en el qual s'exposaven algunes impressions sobre la situació de l'arqueologia al nostre país fetes a partir de l'òptica de la institució universitària a la qual pertany la Dra. Sancho. Prenent com a base les seves reflexions entenem que hem d'exposar també la visió que tenim de la situació els arqueòlegs professionals tota vegada que en l'escrit es fan una sèrie de crítiques, directes o velades, a la nostra actuació professional que, entenem, són injustes o com a mínim matisables.

Estem perfectament d'acord amb la tesi exposada per la Dra. Sancho respecte a la necessitat que les excavacions arqueològiques, a banda de ser metodològicament acurades, donin resultats tangibles a nivell històric ja que és aquesta la raó de ser última de l'arqueologia. I estem tant d'acord amb aquesta tesi que, ja fa cinc anys, un grup de professionals que ens dediquem a l'arqueologia medieval vam fundar l'ACRAM de cara a unir esforços per tal de potenciar la recerca arqueològica en el nostre país. I en aquests anys hem tractat de portar a terme, amb els nostres mitjans, una sèrie d'iniciatives per incentivar aquesta recerca per part dels arqueòlegs professionals i per reflexionar sobre les dificultats de comunicació entre els arqueòlegs i els altres sectors situats a l'entorn de l'arqueologia. Cap d'aquestes iniciatives, aparentment, ha estat de l'interès del sector universitari que treballa en temes d'arqueologia medieval.

D'altra banda creiem que hem de sortir en defensa de la qualitat científica dels treballs que fem els arqueòlegs professionals, d'aquelles memòries d'excavació que la Dra. Sancho tracta amb un cert menysteniment i que són la base de la recerca històrica que ella reclama. De memòries n'hi ha de llargues i de curtes, de solitàries i d'interdisciplinàries, de millors i de pitjors, evidentment, tot depenent de les possibilitats de cada moment i de l'entitat de la intervenció, fets que, per altra banda, no depenen de la decisió dels arqueòlegs sinó de les circumstàncies de l'actuació. I en totes aquestes memòries, a banda del registre arqueològic corresponent, dels inventaris, etc. hi ha un apartat de conclusions en el qual es fa interpretació històrica sobre allò que s'ha documentat arqueològicament. I cal dir en veu alta que els arqueòlegs professionals des de sempre hem assumit aquesta feina d'interpretació i hi hem dedicat hores no remunerades, fet que no sembla que es valori a l'hora de jutjar la nostra actuació professional. Resulta evident que d'arqueòlegs n'hi ha de bons, de regulars i de dolents i que per tant hi ha memòries de diferent qualitat, però això passa en qualsevol àmbit de l'activitat humana - també a la universitat - i és assumit com un fet normal.

Potser els resultats de moltes de les intervencions per si sols no serveixen per explicar res més que la cronologia d'unes parets dins d'un castell. Però tampoc publicar un pergami de Ramon Berenguer III serveix per explicar la història del Casal de Barcelona. I de la mateixa manera que ningú no dubta de la necessitat de publicar amb total cura paleogràfica aquest pergami ni espera trobar en la introducció històrica que l'acompanyi res més enllà de la contextualització del document, tampoc podem demanar a un arqueòleg que expliqui el feudalisme a partir de l'excavació d'un castell.

Aquesta constatació ens porta, al nostre entendre, a un segon element en la recerca arqueològica del qual ningú no sembla parlar, i és la dels estudis de síntesi. Aquells que, a partir dels resultats de diverses d'aquestes "memòries", ara sí, poden treure conclusions generals que es puguin integrar en el discurs històric general. És en aquest punt on les mancances del sistema són gairebé totals.

És evident que l'arqueologia de camp té moltes coses a millorar, que podríem extreure moltes més dades de les intervencions que fem, que hem de fomentar la interdisciplinarietat... Tot això ho sabem millor que ningú

els arqueòlegs que vivim i partim el dia a dia de la desídia de les administracions, de la mala fe dels constructors, la prepotència dels arquitectes. I estem tots plegats en lluita constant per trobar solucions: des de l'ACRAM intentant promoure els contactes científics entre els arqueòlegs i publicant els resultats de les intervencions i dels estudis de recerca; des de l'Ad'AC treballant per la dignificació de la professió que ha de derivar naturalment en una millora en la qualitat del nostre treball. Però encara que puguem arribar a fer les millors memòries del món continuarem portant a terme una tasca estèril sense aquest segon estadi de síntesi, ja que la nostra feina continuarà fora dels canals en els quals es crea el discurs històric. Resulta evident que aquesta síntesi va més enllà del que és exigible als arqueòlegs en l'exercici de la seva professió, tot i que, evidentment, cadascun de nosaltres pot dur a terme una tasca de recerca a nivell personal. Fins al moment una part d'aquesta feina de síntesi l'han portada a terme investigadors adscrits a les administracions que generen excavacions arqueològiques (Generalitat, Diputacions, alguns municipis i determinats museus), però el seu àmbit d'actuació és necessàriament massa acotat perquè la seva tasca pugui suplir una recerca general planificada.

Aquest fet ens porta de dret al problema de base, el que explica els plantejaments de la Dra. Sancho i el que sens dubte serà, un cop superada la fase de dignificació professional, el problema a resoldre en l'arqueologia medieval: les relacions entre el món professional i el món acadèmic.

Si repassem a grans trets la història de l'arqueologia professional a Catalunya, i ens centrem en el món de l'arqueologia medieval, que és el que ens afecta particularment, veurem que en els seus inicis l'arqueologia d'intervenció va estar força relacionada amb el món universitari. Així, era habitual que fossin els cercles acadèmics els que enviessin els arqueòlegs a portar a terme les excavacions d'urgència que, puntualment, sorgien. La progressiva multiplicació de les intervencions i la consolidació d'un grup de professionals va fer que a poc a poc es perdés aquesta connexió entre el món acadèmic i l'arqueologia d'intervenció. La universitat va continuar la seva recerca deixant de banda, per poc significatives, les intervencions d'urgència. Amb els anys, l'increment exponencial de les actuacions arqueològiques de tot tipus realitzades fora del món acadèmic ha contrastat amb el molt menor creixement de les excavacions dutes a terme des del món universitari. Malgrat això, la universitat ha continuat funcionant d'esquena a la realitat arqueològica que l'envoltava i ha traslladat a la comunitat científica només els resultats de les seves pròpies intervencions, sense incorporar pràcticament mai les aportacions realitzades des de les excavacions dites d'urgència.

D'altra banda resulta evident que és molt difícil per als arqueòlegs professionals entrar de manera individual en el món, sovint subtilment tancat, dels congressos i simposis organitzats des de i per al món acadèmic. D'altra banda, els punts de trobada pròpiament arqueològics (jornades

d'arqueologia dels diferents àmbits territorials, congressos de l'ACRAM, i fins i tot moltes de les publicacions de les diferents institucions) semblen ser invisibles per als investigadors del món acadèmic.

Aquesta separació, al nostre entendre absolutament antinatural, acompanyada moltes vegades de desconfiança mútua, és la que ha provocat la situació actual, que es caracteritza per una infrautilització dels resultats d'una recerca arqueològica a la qual diferents administracions i particulars han destinat una considerable quantitat de recursos durant els darrers vint anys.

La Dra. Sancho en el seu escrit recordava insistentment als arqueòlegs que també eren historiadors i que havien de fer recerca, i té raó i ens ha de reconèixer que ens esforcem cada dia, tot i la manca de recursos, per millorar en aquesta línia. Però hem de recordar als investigadors del món acadèmic que ells també són historiadors i que han d'assumir el seu paper en els processos de formació del coneixement històric, paper que va més enllà de la simple direcció de més excavacions arqueològiques als estius.

Caldria començar per superar la pràctica habitual en el món acadèmic de menystenir o simplement d'ignorar tot allò que no es controla. L'arqueologia no ha d'estar "controlada" per ningú, tret de l'administració competent. Totes les persones que intervenim en el procés de generació de coneixement històric a partir de l'arqueologia tenim el nostre paper i ningú no hauria de pretendre tutelar la feina dels altres

Els arqueòlegs professionals ens hem d'esforçar a millorar dia a dia la qualitat de la nostra feina i ser conscients que de la inversió que es fa en cada excavació n'ha de sortir coneixement històric. El món acadèmic ha d'aprendre a acceptar-nos com a iguals, amb funcions diferents, però amb la mateixa qualitat científica. Cal també que prenguin consciència de les seves responsabilitats dins del procés, ja que són els únics que disposen dels mitjans i del temps per processar tota la informació que genera l'arqueologia i fer les síntesis i generar els models interpretatius que han de permetre millorar el coneixement històric.

En definitiva, entenem que el món acadèmic hauria de saber assumir el seu paper dins l'arqueologia medieval, sense prepotència. Haurien d'estar al costat dels arqueòlegs professionals, que al cap i a la fi hem estat formats en les seves universitats, en la nostra lluita per millorar les nostres condicions de treball i la qualitat científica de la nostra recerca. Haurien de fomentar, juntament amb les administracions i les associacions d'arqueòlegs, la publicació dels resultats de les intervencions arqueològiques per tal de disposar de les eines bàsiques imprescindibles per generar el coneixement històric que és la raó de la seva existència com a investigadors. Només d'aquesta manera, la inversió econòmica realitzada i l'esforç físic i intel·lectual dels arqueòlegs del món professional i universitari assolirà el seu objectiu últim: escriure Història ■

El Molí de Can Padrosa

Laura Suau, Arqueociència SC. SL

El molí de can Padrosa està situat al nord del municipi de Sant Just Desvern, a la comarca del Baix Llobregat. Assentat vers el pla del Llobregat, al costat de la serra de Collserola i a la banda esquerra del riu, queda a recer de la Penya del Moro i del Turó de la Cuscullera, a la part meridional de la riera de Sant Just. El molí pren el nom de la masia més propera, situada a l'altre costat de la riera, a pocs metres en direcció nord. De fet, és dins d'una zona de muntanya envoltada de masies, que des de la primera meitat del segle passat i fins als nostres dies ha experimentat un procés de creixement urbà que li ha donat l'aspecte actual.

Les ruïnes són en un solar adquirit per l'Ajuntament de Sant Just Desvern durant la dècada dels anys 80 amb la voluntat de recuperar el molí com un element important del patrimoni arquitectònic municipal. Durant els anys 60 la família Padrosa era la propietària del terreny i l'arrendava a un pagès que utilitzava el molí com a garatge per guardar-hi una màquina excavadora. Fins aleshores el molí va romandre al descobert, però, en la dècada següent, el propietari del solar va convertir l'indret en un abocador de runes i deixalles, que van anar cobrint l'edifici fins a soterrar-lo completament, deixant només a la vista els murs perimètrics de la bassa. La situació de continuada degradació del conjunt va provocar les primeres actuacions que consistien en la col·locació el 1989 d'una tanca protectora de l'entorn de la bassa i del molí. A partir d'aquell moment, es va anar consolidant la idea de dur-hi a terme una excavació per tal de recuperar les restes del molí i, en acabat, consolidar aquelles parts del conjunt més degradades i adequar l'entorn immediat de l'edifici per fer-lo visitable.

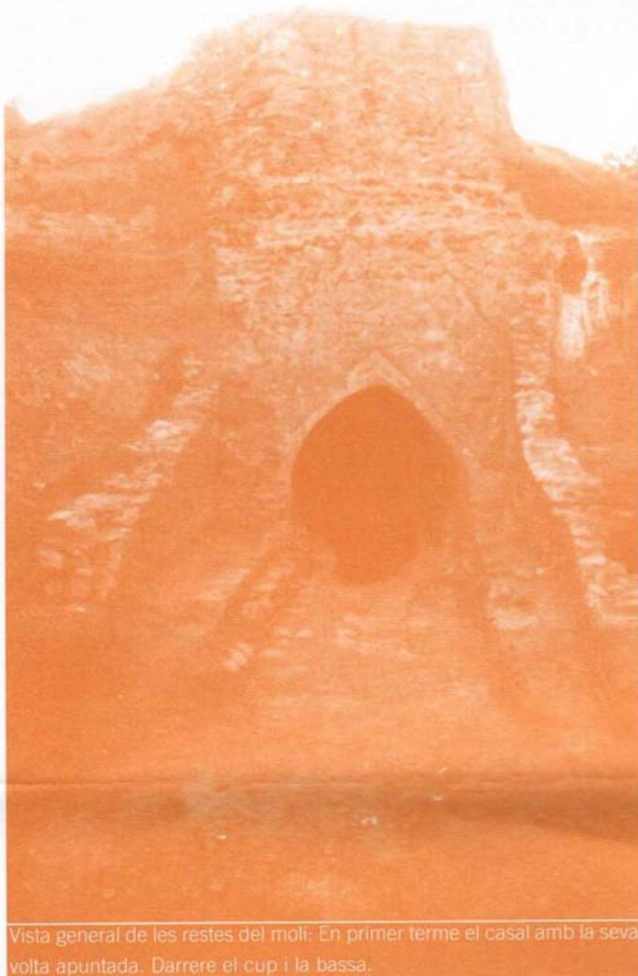
La recerca arqueològica es va dur a terme a petició de l'Ajuntament de Sant Just Desvern, amb l'objectiu de recuperar les restes conservades del molí i aplegar la informació històrica necessària per a la redacció d'un projecte de musealització del conjunt. Els treballs es van centrar primer en la localització i delimitació de les ruïnes i, a continuació, en l'excavació en extensió tant del subsòl de l'antic molí de can Padrosa com de tot el seu entorn immediat. Bàsicament, es tractava d'establir els límits cronològics i l'abast físic de l'ocupació de l'indret i arribar a comprendre el funcionament del conjunt des del punt de vista tecnològic, social i econòmic.

El casal del molí és de planta rectangular i mostra un aparell molt homogeni que s'assenta en el sòl natural, retallat a l'hora de fer el bastiment. Es compon de dos cossos sobreposats. El primer, es veia abans d'iniciar la intervenció i s'ha identificat com el cim del cup i l'inici de la bassa del molí. Es tracta de tres murs d'uns 4m d'alçada, que tanquen un espai trapeziforme encarat a la riera. La bassa s'ha documentat en una amplària d'uns 5m, on s'observa alguna filada de pedres col·locada mitjançant la tècnica de l'opus spicatum. Més enllà d'aquest punt, els murs traçats en direcció est s'amaguen fora dels límits de l'àrea d'excavació, amb la qual cosa va ser impossible poder descobrir tot el contorn de la bassa. A l'extrem de ponent hi ha la boca del cup, de 2,20m de diàmetre, des d'on baixava l'aigua a través d'una canal de 9m d'alçada que connecta amb la canaleta situada en el carcabà.

L'altre cos és el casal del molí, on hi havia la sala de les moles i el carcabà. Es tracta d'un recinte de planta rectangular de 4m de llargada per 2,75m d'amplada, orientat d'est a oest. Presenta una volta apuntada a l'interior i, a mitja alçada de les parets laterals del fons, hi ha les restes d'un banc transversal col·locat per suportar el pes de les moles. Per sota, es conserva pràcticament intacte un espai de forma trapezoïdal anomenat carcabà, on s'ha localitzat la canaleta o sortida de l'aigua que connecta amb el cup. Els murs del carcabà recolzen directament damunt la roca retallada que forma el fons. Per sobre d'aquests s'hi van descobrir un seguit d'empremtes que han proporcionat indicis per conèixer l'emplaçament de la coberta del carcabà, a més d'alguns encaixos fets en el terreny per tal de fixar la biga que contenia el dau, on recolzava la part mòbil del molí. El paviment de la sala de les moles està arrasat, però, gràcies a la traça conservada en les parets sabem que s'hauria situat just per sobre de la coberta del carcabà. Fora del casal del molí continua el carcabà en una llargària de 2m, fins a desembocar en un desnivell del terreny natural a través del qual l'aigua residual anava a parar altre cop a la riera.

Resultats de la recerca

Les fonts escrites donen a conèixer l'existència de casals moliners a la riera de Sant Just Desvern d'ençà de principis del segle XIV. En un capbreu dels Durfort, datat del 1347, es menciona d'una banda, un molí Mitjà que es troba en construcció l'any 1306 i del qual són propietaris, a parts iguals, Ferrer Moragues i Arnau d'Orta, tots dos de

Vista general de les restes del molí. En primer terme el casal amb la seva volta apuntada. Darrere el cup i la bassa.

la parròquia de Sant Just Desvern. I, de l'altra, un molí Jussà, del qual pren l'aigua Pere Gilabert. A més, es cita a l'emfiteuta Bonanat Teixidor com a propietari d'un molí de cup situat a la mateixa riera.

Segons David Guasch¹ el molí de can Padrosa es correspondria amb el molí Mitjà descrit en el capbreu. No obstant això, ateses les característiques estructurals de l'edifici i tenint en compte les notícies orals proporcionades per erudits locals que confirmen l'existència de les restes d'una resclosa, avui dia desapareguda, situada en direcció nord a pocs metres del molí, creiem que no s'ha de descartar la possibilitat que es tractés del molí Sobirà. Aquest s'hauria bastit al capdamunt de la riera, gaudint de la preeminència en l'obtenció de l'aigua i, per tant, del privilegi de moldre el primer respecte la resta dels molins. Cal destacar també la notícia de la descoberta d'uns vestigis molt arrasats, localitzats en un punt indeterminat al sud de la riera de Sant Just Desvern, que segons la seva situació podrien

correspondre's amb el molí Jussà esmentat en el capbreu. Malauradament, l'excavació arqueològica duta a terme no ha proporcionat gaires indicis per poder confirmar la datació esmentada en la documentació. L'escàs material arqueològic recuperat pertany als nivells de l'abandonament, amb la qual cosa només ens aporten un terminus post quem i, d'altra banda, tampoc s'han trobat nivells arqueològics que datin d'aquest període inicial. En conseqüència, és fa difícil determinar la datació per a la fundació del molí. No obstant això, els trets estilístics de les estructures que componen l'edifici són força indicatius. L'homogeneïtat que mostra l'estudi de la factura de la fàbrica i el fet de no documentar-se enlloc cap refracció posterior a l'estructura original, ni vestigis anteriors a aquesta, demostren que es tracta d'una obra feta d'ex novo, amb una projecció unitària i segurament, no gaire perdurable, que s'hauria erigit durant la primera meitat del segle XIV.

Pel que fa al procés de treball dels camperols d'època medieval, el molí de can Padrosa hi hauria tingut un paper important. Tenint en compte la lògica productiva de l'època, regida per la captació de la renda feudal per part dels senyors, els molins es van constituir com a centres efectius del control de la producció i del treball dels pagesos. El monopoli tant de l'aigua com dels espais conreats i dels molins estava en mans dels senyors feudals, els quals n'autoritaven la construcció i el seu ús per mitjà d'una llicència amb la qual cedien el domini, a perpetuïtat o en arrendament, a canvi d'un cens estipulat i d'una participació en els beneficis. En conseqüència, el molí va acabar essent un instrument d'opressió i control del procés de treball camperol, en mans dels senyors.²

Vista general de l'entrada del cup a l'extrem de la bassa.

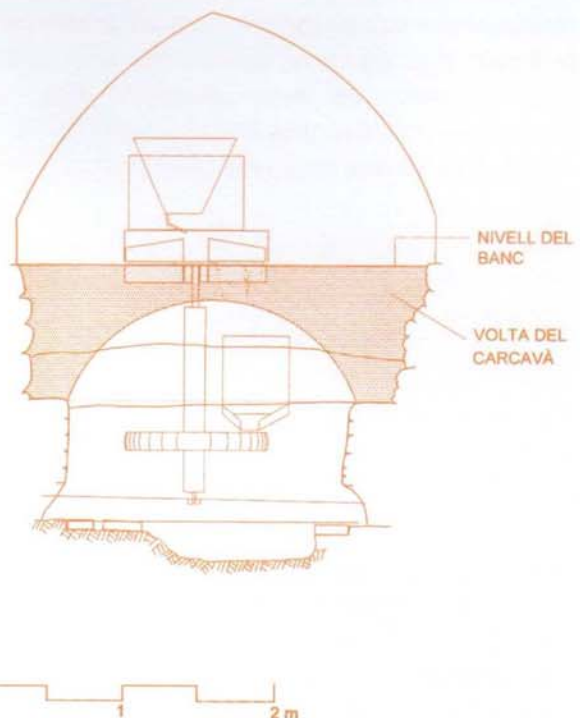
L'estudi de les característiques i funcionament de l'enginy ens aporten també algunes dades per al coneixement del paisatge feudal de l'àrea del seu emplaçament. Segons alguns autors³, el fet que en els molins feudals catalans la bassa i el cup formessin part d'un mateix cos, va desfavorir l'agricultura de regadiu, entenent que el perfeccionament i la proliferació d'aquests elements bloquejava la creació de nous espais irrigats. L'aigua que consumia el molí només s'utilitzava per la mòlta del gra. L'agricultura dels cereals, atès que era molt més favorable a l'emmagatzematge i comercialització, va passar a tenir tot el protagonisme, juntament amb la molinaria, generadora de més rendes que no pas la irrigació.

No s'han localitzat vestigis corresponents a altres cossos relacionats amb el molí, com l'habitable del moliner o les dependències annexes de tipus rural. Aquest, estava situat a prop d'una rodalia de masos i s'assentava en el terreny natural retallat amb l'objectiu d'aconseguir el desnivell necessari per reconduir l'aigua de la riera cap a la bassa i, en acabat, canalitzar-la cap a un altre molí, a través del carcabà. La construcció d'aquest tipus d'enginy era molt costosa i per aquest motiu només es construïen en llocs on escassejava l'aigua. El mecanisme del molí de cup permetia que, amb poca aigua, s'aconseguís la mateixa força i pressió que si l'aigua vingués directament de la bassa. El poc cabal que fluïa per la riera de Sant Just i les variacions estacionals o climàtiques, fan pensar que el molí hauria funcionat amb una bassa prou gran per emmagatzemar-hi l'aigua recollida a través d'un rec que la derivava a partir d'una resclosa situada a la riera. Els vestigis descoberts durant la intervenció ens aporten força dades per comprendre'n el mecanisme i l'ús. Tot i així, davant la inexistència d'estris relacionats amb el molí, com per exemple les moles o restes del rodets és del tot necessari cercar paral·lels⁴ que ens ajudin a conèixer el mobiliari utilitzat en el procés de la mòlta i el seu funcionament.

L'aigua era la font d'energia per la posada en marxa del mecanisme de mòlta propi del molí. Aquesta s'acumulava a la bassa i, un cop iniciat el procés, es dirigia a través del cup cap a una canal, que connectava amb la canaleta situada en el carcabà, uns centímetres per sobre del rodets. D'aquest darrer element només n'ha quedat el testimoni d'alguns fragments de ferro mal conservats que s'unien a la fusta, de la qual no n'ha pervingut cap resta. Es tractava d'una roda, disposada horitzontalment al fons del

carcabà, proveïda d'uns àleps còncaus, sobre dels quals l'aigua exercia la seva força, en direcció perpendicular a l'eix de rotació, fent-los girar. Encaixat en el rodets s'hi hauria col·locat un eix vertical anomenat arbre, que tenia fixada en la part superior el coll-ferro i la nadilla amb la qual quedava subjectada la mola volandera, ajustada dins del riscle i col·locada sobre d'una mola inferior (mola sotana), la fricció de les quals aconseguia moldre el gra provinent de la tremuja. Les moles s'assentaven sobre d'un banc de pedres que es va localitzar, molt arrasat, al fons de la sala de les moles. Rodets, arbre i mola giravoltaven alhora descarregant el pes sobre una biga o banc col·locat transversalment en el carcabà, de la qual s'han conservat les empremtes dels encaixos situats sota les parets laterals. El moviment rotatori provocat per la pressió de l'aigua és l'energia hidràulica transformada.⁵

Del nivell d'ús de la sala de les moles i de la coberta del carcabà gairebé no en sabem res a causa de les destrosses efectuades per una màquina que hom guardava dins del casal del molí, durant la dècada dels anys seixanta del segle passat. Per fer-hi cabre la

Secció transversal de l'interior del casal amb la restitució hipotètica de la maquinària del molí.

màquina es van arrasar els vestigis conservats de la coberta del carcabà, del banc de les moles i del paviment de la sala, sense deixar cap nivell arqueològic associat al moment funcional del molí. Del paviment només n'ha quedat l'empremta d'algun fragment de rajola i les restes de morter de calç documentades a mitja alçada de les parets laterals, la qual cosa indica que s'hauria bastit en una cota una mica inferior respecte el banc on recolzaven les moles. És probable que a la meitat septentrional de l'esmentat banc s'hi hagués fet un esglaó per accedir amb més facilitat a la mola volandera i a la tremuja, davant de les quals s'hi hauria col·locat la farinera.

El molí va tenir un funcionament relativament breu i a mitjan segle XVII o inicis del segle XVIII havia quedat completament colgat, segons ho demostren els fragments de ceràmica trobats en els nivells de llims que farcién el carcabà i l'interior del cup. A més, sabem que durant el període descrit es van enterrar a la basa del molí dos membres de la família dels Padrosa, morts d'una malaltia epidèmica.⁵ Tanmateix, atesa la manca de reformes en l'estructura original i tenint en compte que la datació esmentada provenia dels materials ceràmics recuperats en els nivells d'abocament, és probable que el molí tingués una vida més curta i quedés amortitzat abans del segle XVII. Aleshores s'hauria tapiat l'entrada amb un mur les restes del qual es conservaven in situ en el costat sud de la façana principal. Una vegada més, però, no tenim suficients indicis per poder determinar una datació absoluta de l'abandonament del molí ja que no es va trobar cap nivell d'enderroc, ni cap capa arqueològica posterior ■

Vista de l'interior del casal del molí, amb el carcabà a la part baixa i el banc de les moles al fons.

¹ GUASCH, D. 1984: "Els Durfort, senyors del Baix Llobregat al segle XIII" a Quaderns d'estudis Santjustencs, vol. I. Sant Just Desvern.

² MARTÍ, R. 1988: "Hacia una arqueología hidráulica: la génesis del molino feudal en Cataluña" a Arqueología medieval en las afueras del "medievalismo". Barcelona.

³ BOLÓS, J.; NUET, J. 1983: Els molins fariners. Barcelona; MARTÍ, 1988.

⁴ AMIGÓ, J. 1991: "El molí fariner de can Batlle" a Quaderns Científics i

Tècnics, núm. 3. Barcelona: 163-170; BARREDA, M. L. 1994 et alii: "El molí fluvial de Santa coloma de Cervelló" a Plecs d'Història, núm. 1. Santa Coloma de Cervelló; PALAU RAFECAS, S. 1992: Els molins fariners hidràulics de Catalunya. Santa Coloma de Queralt; 1994: 800 Molins fariners de Catalunya. Santa Coloma de Queralt.

⁵ BOLÓS; NUET, 1983.

⁶ TENAS, A. 1947: Notes Històriques del poble i Parròquia de Sant Just Desvern. Barcelona.

Consideracions entorn l'Arqueologia Medieval al Pallars Sobirà

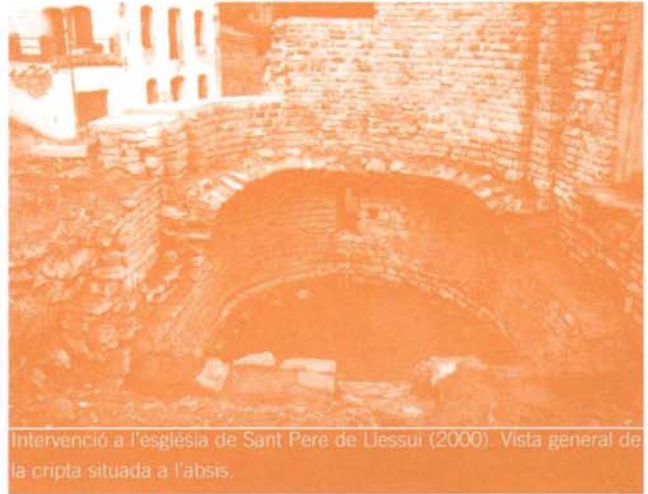
Isidre Pastor i Batalla
Josep Tugues i Baró

Dins del marc dels Pirineus, l'arqueologia medieval de la comarca del Pallars Sobirà presenta una situació força distant de la dinàmica que predomina i caracteritza la realitat de la resta del país, tant pel que fa a les línies d'investigació sobre el patrimoni arqueològic com per la pròpia dinàmica professional de l'activitat.

Es tracta d'una pràctica iniciada tardanament -finals dels anys 80, inicis dels 90-; amb una posada en marxa que, en molts casos, no fa més que remarcar l'escàs interès de les administracions, bàsicament locals, envers la preservació, gestió i difusió del patrimoni cultural en general i de l'arqueològic en particular com a recurs de futur, i que alhora no deixa d'amagar tampoc l'escassetat de tècnics professionals formats en l'àmbit de la recerca arqueològica medieval que poguessin actuar i treballar des del propi territori. Un breu repàs a aquestes intervencions ens porta a la necròpolis d'Alós d'Isil (Alt Àneu) i al Castell de València d'Àneu (Alt Àneu).

Entrada la dècada dels 90 i paral·lelament a la creació d'entitats de gestió patrimonial d'àmbit territorial com són el Servei de Dinamització Cultural del Consell Comarcal, l'Ecomuseu de les valls d'Àneu i l'Arxiu Històric de Sort, totes elles amb tècnics vinculats al territori i a la gestió patrimonial, i també gràcies a una major sensibilitat per part d'algun dels dirigents locals de la comarca, aquesta dinàmica es veu lleugerament modificada, constatant un cert increment del nombre d'actuacions arqueològiques. Aquestes són en la majoria dels casos intervencions amb caràcter d'urgència o bé simplement es tracta de la documentació d'un nou jaciment -del qual ja es tenien notícies des de molt temps enrera-, tasca que consistirà malauradament en documentar fotogràficament unes restes o tot un conjunt ja destruïts i que irònicament servirà per ordenar i evitar futures intervencions sobre aquest.

Si bé podem parlar, per tant, de millora pel que fa a l'estadística que fa referència a la quantitat d'actuacions, però no pel que fa a la qualitat, entenent com a tal la possibilitat de realitzar una bona documentació arqueològica del jaciment. Cal no oblidar que l'augment del nombre d'intervencions coincideix amb el progressiu augment de l'activitat urbanitzadora vinculada amb el turisme i les segones residències arreu de la comarca; aquesta activitat implica una importantíssima afectació del subsòl, però

Intervenció a l'església de Sant Pere de Llessui (2000). Vista general de la cripta situada a l'absis.

són poques les eines a emprar enfront aquest fenomen i molts els interessos creats.

Entrat el segle XXI, no podem qualificar l'evolució de la situació com a positiva sinó més aviat d'estancament, patint els resultats d'una manca de planificació i d'una política que aposta poc o gens pel patrimoni arqueològic, amb la pervivència de les dinàmiques ja esmentades que difícilment seran superables mentre no es creïn i s'apliquin figures que assegurin la protecció del patrimoni arqueològic i es faciliti la informació suficient d'aquests mecanismes, el seu ús i la seva aplicació a les entitats territorials encarregades de vetllar per aquest, bàsicament els ajuntaments.

Malauradament, la no existència en bona part dels nuclis urbans de la comarca d'aquestes eines o plans d'ordenació i protecció que contemplin no només el patrimoni arqueològic sinó també de la resta d'elements patrimonials mobles i immobles, limita i dificulta de forma considerable la capacitat de previsió i actuació sobre el terreny dels diferents tècnics implicats.

El facilitar aquestes eines a l'administració local és una feina que pertoca a l'administració autonòmica en bona mesura, però que no podem oblidar ens afecta directament a tot el col·lectiu que treballa els dies a dia a la comarca des dels diversos sectors vinculats amb el patrimoni, ja que hauríem de ser els encarregats tant de sentar-ne les bases com de mostrar els beneficis que un municipi pot obtenir a partir d'una bona gestió del seu patrimoni sense perjudici per altres activitats.

Detall de la coberta d'un dels enterraments apareguts durant l'excavació d'urgència realitzada al Rengar de Mossèn, Ribera de Cardós (1997)

Un paper molt important sense cap mena de dubte serà el que creiem haurien de jugar les Cartes Arqueològiques enteses com a un inventari viu del patrimoni arqueològic, pas previ per a la creació d'un pla comarcal de coneixement, difusió i gestió del mateix. En aquest sentit i durant els darrers dos anys s'ha dut a terme al Pallars Sobirà l'ampliació d'aquest document, gràcies a un conveni firmat per la Universitat Autònoma de Barcelona, el Consell Comarcal del Pallars Sobirà i l'Ecomuseu de les valls d'Àneu, amb uns resultats certament espectaculars i que en el seu darrer estadi de treball haurà d'esdevenir una eina de gestió útil, permetent actuacions amb coneixement de causa i diligència¹.

Dins del darrer marc cronològic (finals dels anys 80 fins l'actualitat) hem parlat de diversos tipus d'actuacions arqueològiques a la comarca, de les que n'oferim a continuació un breu llistat que ens ha de permetre reflexionar sobre un panorama més aviat decebedor fins el moment, més enllà del desequilibri existent entre unes i altres.

Entre les intervencions d'urgència trobem les de la necròpolis d'Enviny (Sort), Sant Martí del Pui (Ainet de Cardós, Vall de Cardós), necròpolis del Rengar de Mossèn (Ribera de Cardós, Vall de Cardós), Necròpolis de Santa

Eulàlia (Sort), Sant Pere del Burgal, la Torre d'Escaló (La Guingueta d'Àneu), Sant Pere de Llessui (Sort), Casc antic Sort (Sort) i Santa Maria de Gerri (Baix Pallars). Mentre que entre aquelles en que l'actuació s'ha limitat a tasques de documentació gràfica ens apareixen la necròpolis de Llavorre (Guingueta d'Àneu), necròpolis de Sant Sebastià de Buseu (Baix Pallars), necròpolis de necròpolis de la plaça Sant Feliu (Gerri de la Sal, Baix Pallars), necròpolis d'Ainet de Cardós (Vall de Cardós), necròpolis d'Olp (Sort), necròpolis de Tornafort (Soriguera), necròpolis de Sorre (Sort), necròpolis de Lladrós (Vall de Cardós), i la necròpolis Boldís Jussà (Lladorre).

Les intervencions programades però mereixen una menció apart donat el seu escàs nombre i el fet que es tracta de treballs amb continuïtat, malgrat l'ampli espai cronològic que separa les intervencions dins un mateix jaciment, i amb dinàmiques pressupostàries i laborals que res tenen a veure amb les dels jaciments esmentats anteriorment. Entre aquestes, el Castell de Sort (Sort), Castell de València d'Àneu (Alt Àneu), despoblat de la Santa Creu de Llagunes (Soriguera), despoblat de Santa Eulàlia (Sort).

Malgrat el cert pessimisme que poden aportar les presents reflexions, en els darrers anys s'ha observat una tímida tendència vers una relativa "permissibilitat", motivada potser pel creixent pes del turisme cultural, com a generador de potencials consumidors de patrimoni, o el que és el mateix un nou filó o sector econòmicament explotable. Cal però, que les intervencions arqueològiques no es limitin, tant sols, a unes quantes actuacions puntuals, on es prima més el ressò mediàtic que no pas el resultat científic obtinguts, a la vegada què, en compliment de la legislació vigent i en base aquesta, s'actui vers el patrimoni arqueològic de forma conseqüent. Tant sols així i amb el treball i l'esforç de totes les parts implicades en el patrimoni (administracions, entitats, professionals, etc...) s'aconseguirà racionalitzar les intervencions arqueològiques de la comarca. Conjuntura que, sens dubte, permetrà potenciar i revaloritzar l'Arqueologia Medieval del Pallars Sobirà ■

¹ Arqueologia Urbana, Territori i Administració al Prepirineu i Alt Pirineu. (Arqueòlegs del col·lectiu Pirineus Culturals: Sara ALIAGA, M. del Agua CORT...S, Pere COTS, Oriol MERCADAL, Teresa REYES, Josep TUGUES i Albert VILLAR²). Congrès d'Arqueologia Urbana de Sabadell. 2000. (en premsa). Un recorregut per l'arqueologia urbana del Pirineu i Prepirineu, que ens ofereix una visió molt semblant de l'estat de la qüestió a comarques de muntanya com són Val d'Aran, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Alt Urgell, Cerdanya i Berguedà.

EXCAVACIONS D'URGÈNCIA 2n TRIMESTRE

JACIMENT, MUNICIPI (COMARCA). DIRECCIÓ (CRONOLOGIA)

- **CASTELL, BARRI DEL, PONTÓS** (ALT EMPORDÀ). EVA TEIXIDOR (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE GELIDA, GELIDA** (ALT PENEDES). IMMA TEIXELL-CODEX (MEDIÉVAL)
- **SUBTRAM SANT LLORENÇ D'HORTONS-LÍNIA ALTA VELOCITAT, ST.LLORENÇ D'HORTONS-ST.ESTEVE SESROVIREs-MARTORELL** (ALT PENEDES-BAIX LLOBREGAT). XAVIER MAESE-CODEX (MEDIÉVAL)
- **PLAÇA DE LA FIRA, 11, CARDONA** (BAGES). JOAN MARTÍNEZ (MEDIÉVAL)
- **CASTELLADRAL, NAVAS** (BAGES). JORDI MORERA-ARQUEOCIÈNCIA SCSL (MEDIÉVAL-MODERN)
- **TORRE MORA DE PALS, PALS** (BAIX EMPORDÀ). MONTSERRAT FREIXA (MEDIÉVAL-MODERN)
- **SOLAR C/ SANT PERE MÉS ALT CANTONADA C/ DEL CASTELL, SANT BOI DE LLOBREGAT** (BAIX LLOBREGAT). JORDINA SALES-ARQUEOCAT (IBÈRIC, MEDIÉVAL)
- **ESGLÉSIA DE SANTA OLIVA, SANTA OLIVA** (BAIX PENEDES). IMMACULADA TEIXELL-CODEX (MEDIÉVAL)
- **AVINGUDA PORTA DE D'ANGEL-PLAÇA CATALUNYA, BARCELONA** (BARCELONÈS). MONTSERRAT FREIXA-ÀTICS (MEDIÉVAL)
- **CARRER SANT SEVER, 5, BARCELONA** (BARCELONÈS). SARA SIMON-VECLÚS. SL (ROMÀ I MEDIÉVAL)
- **MERCAT DE SANTA CATERINA, BARCELONA** (BARCELONÈS). JOSEFA HUERTAS-JORDI AGUELO-CODEX (ROMÀ-MEDIÉVAL)
- **SANT SEVER, 5, BARCELONA** (BARCELONÈS). SARA SIMON-VECLÚS, SL (ROMÀ-MEDIÉVAL)
- **EDIFICI LLOTJA DE MAR, BARCELONA** (BARCELONÈS). GEMMA CABALLÉ-LAURA SUAU-ARQUEOCIÈNCIA SCSL (MEDIÉVAL)
- **CARRER SANT PAU ENTRE CARRERS ABAT SAFONT I RONDA DE SANT PAU, BARCELONA** (BARCELONÈS). LAURA SUAU-ÀTICS (MEDIÉVAL-MODERN)
- **CARRER SANT PAU ENTRE CARRERS ABAT SAFONT I RONDA DE SANT PAU, BARCELONA** (BARCELONÈS). IÑAKI MORENO-ÀTICS (MEDIÉVAL-MODERN)
- **MONESTIR DE PEDRALBES-SECTOR UNIÓ ABADIA AMB L'ANTIGA INFIRMERIA, BARCELONA** (BARCELONÈS). SILVIA REDONDO-VECLÚS.SL (MEDIÉVAL)
- **CARRER PUJADES I CARRER WELLINGTON, BARCELONA** (BARCELONÈS). ARIADNA TRAVESSET-ÀTICS (MEDIÉVAL - MODERN)
- **AVINGUDA CAMBÓ, AMPLIACIÓ, BARCELONA** (BARCELONÈS). ANNA BORDAS (ROMÀ-MEDIÉVAL)
- **PLAÇA DE L'AJUNTAMENT, L'HOSPITALET DE LLOBREGAT, (BARCELONÈS).** JORDI AULADELL-PICAT.SL (MEDIÉVAL)
- **MONESTIR DE SANT LLORENÇ PROP BAGÀ, GUARDIOLA DE BERGUEDA** (BERGUEDA). ALBERTO LÓPEZ - ALVAR CAIXAL -SERVEI PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DIPUTACIÓ DE BARCELONA (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE LLÍVIA, LLÍVIA** (CERDANYA). GEMMA CABALLÉ-CARME SUBIRANAS (MEDIÉVAL)
- **PLAÇA DEL CASTELL, CARRER QUARTERES, SANTA COLOMA DE QUERALT** (CONCA DE BARBERA). JOAN MENCHÓN (MEDIÉVAL)
- **CARRER ALEMANYS, 16, GIRONA** (GIRONÈS). JORDI SAGRERA (MEDIÉVAL)
- **CATEDRAL DE GIRONA, GIRONA** (GIRONÈS). LLUÍS PALAHÍ-GUSTAU GARCIA (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE SANT JOAN, LLORET DE MAR** (MARESME). ANTONI ROJAS (MEDIÉVAL)
- **ENTORN ERMITA DE SANT MARTÍ DE MATA, MATARÓ** (MARESME). MONTSE FRÈIXA-ÀTICS (MEDIÉVAL)
- **ANTONA, ARTESA DE SEGRE** (NOGUERA). EVA SOLANES-JOSEP ROS I MATEU (FERRO IBÈRIC-MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE CASTELLTALLAT- CRT. 1412 TRAM BISCARRI-FIGUEROLA D'ORCAU PK. 45,200 AL 45,300, ISONA I CONCA DELLA** (PALLARS JUSSA). EVA SOLANES (MEDIÉVAL)
- **SANTA CREU DE LLAGUNES, SORIGUERA** (PALLARS SOBIRÀ). GORETTI VILA (MEDIÉVAL)
- **SANTA EULÀLIA, SORT** (PALLARS SOBIRÀ). EVA MARTÍNEZ (ROMÀ-MEDIÉVAL)
- **PLAÇA DE L'ESGLÉSIA D'OLP, SORT** (PALLARS SOBIRÀ). CONXI RODRIGUEZ (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE MIRAVET, MIRAVET** (RIBERA D'EBRE). PERE LLUÍS ARTIGUES (MEDIÉVAL)
- **ANTIC CONVENT-HOSPITAL SANTA MAGDALENA, CERVERA** (SEGARRA). PILAR LÓPEZ (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE CONCABELLA, ELS PLANS DE SIÓ** (SEGARRA). JOSEP ROS (MEDIÉVAL)
- **CASTELL D'ALMENAR, ALMENAR** (SEGRIÀ). MONTSERRAT GENÉ (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE TORCAFELLO, MAÇANET DE LA SELVA** (SELVA). ALONS RAMIREZ-CARME MONTALBAN (MEDIÉVAL)
- **PLAÇA OCTAVIÀ, SANT CUGAT DEL VALLÈS** (VALLÈS OCCIDENTAL). AINHOA PANCORBO-ARKE SCP (MEDIÉVAL)
- **C/ HOSPITAL, 12, SANT CUGAT DEL VALLÈS** (VALLÈS OCCIDENTAL). ALBA RODRÍGUEZ (MEDIÉVAL-MODERN)
- **ALA LLEVANT DEL MONESTIR DE SANT CUGAT, SANT CUGAT DEL VALLÈS** (VALLÈS OCCIDENTAL). GORETTI VILA-ARQUEOCIÈNCIA SL (ROMÀ I MEDIÉVAL)
- **PL. DELS QUATRE CANTONS, SANT CUGAT DEL VALLÈS** (VALLÈS OCCIDENTAL). ALBERT BACARIA-ARKE SCP (MEDIÉVAL)
- **AVINGUDA DEL PARC ENTRE C/ JOSEP UMBERT I AGUSTÍ VIÑAMATA, GRANOLLERS** (VALLÈS ORIENTAL). FRANCESC FLORENSA-ÀTICS (ROMÀ-MEDIÉVAL)
- **PATI DE LA RECTORIA SECTOR 1, GRANOLLERS** (VALLÈS ORIENTAL). ANTONI MARTÍN-ESTRAT SCP (ROMÀ I MEDIÉVAL)

EXCAVACIONS PROGRAMADES 2N TRIMESTRE

JACIMENT, MUNICIPI (COMARCA). DIRECCIÓ (CRONOLOGIA)

- **CASTELL BUFALARANYA**, ROSES (ALT EMPORDÀ). JORDI SAGRERA-MARC SUREDA-GEMMA VIEYRA (MEDIÉVAL)
- **SANTA MARGARIDA DE SANT GENÍS DE ROCAFORT**, MARTORELL (BAIX LLOBREGAT). ROSARIO NAVARRO-ALFRED MAURI-MONTSERRAT FARRENY (MEDIÉVAL)
- **PROSPECCIONS BERGUEDÀ**, VARIS (BERGUEDÀ). RAMON MARTÍ-JOSEP CAMPRUBÍ (MEDIÉVAL)
- **L'ESQUERDA**, MASIES DE RODA (OSONA). IMMA OLLICH-MONTSERRAT ROCAFIGUERA (FERRO-IBÈRIC-MEDIÉVAL)
- **SERRATOSA- DOMUS DE TODONYÀ**, MASIES DE VOLTREGÀ (OSONA). ASSUMPTA SERRA (MEDIÉVAL)
- **FABREGADA**, SANT ESTEVE DE LA SARGA (PALLARS JUSSÀ). MARTA SANCHO (MEDIÉVAL)
- **SANT MARTÍ DE LES TOMBETES**, SANT ESTEVE DE LA SARGA (PALLARS JUSSÀ). NURIA NOLASCO (MEDIÉVAL)
- **CONJUNT ARQUEOLÒGIC DE VALÈNCIA D'ÀNEU**, ALT ÀNEU (PALLARS SOBIRÀ). KAREN ALVARO (MEDIÉVAL)
- **DETECCIÓ ARQUEOLÒGICA I ESTUDI TERRITORIAL DE POSSIBLES EMPLAÇAMENTS TARDOANTICS I ALT MEDIÉVALS**, BANYOLES, CAMÓS, CORNELLÀ DEL TERRI, CRESPIÀ, ESPONELLÀ, FONTCOBERTA, PALOL DE REVARDIT, VILADEMULS (PLA DE L'ESTANY). JOSEP CAMPRUBÍ (ROMÀ-MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE MONTSORIU**, ARBÚCIES, SANT FELIU DE BUIXALLEU, (SELVA). JOSEP MANUEL RUEDA-JORDI TURA (MEDIÉVAL)
- **SANT ESTEVE D'OLIUS**, OLIUS (SOLSONÈS). RAMON CARDONA (FERRO IBÈRIC-MEDIÉVAL)
- **CAMP DELS MOROS DE CAN CODINA**, PINELL (SOLSONÈS). RAMON CARDONA (FERRO IBÈRIC-MEDIÉVAL)

CAMPS DE TREBALL 2N TRIMESTRE

JACIMENT, MUNICIPI (COMARCA). DIRECCIÓ (CRONOLOGIA)

- **ESGLÉSIA ROMÀNICA**, LA SENTIU DE SIÓ (NOGUERA). MARTA MONJO (MEDIÉVAL)
- **CASTELL D'OS DE BALAGUER**, OS DE BALAGUER (NOGUERA). ISIDRE PASTOR (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE MUR**, CASTELL DE MUR (PALLARS JUSSÀ). MARTA SANCHO-CONXI RODRÍGUEZ (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE MONSORIU**, ARBÚCIES-ST.FELIU DE BUIXALLEU (SELVA). GEMMA FONT-SANDRA PUJADES (MEDIÉVAL)
- **CASTELL DE SANT MAURICI**, CALDES DE MALAVELLA (SELVA). JORDI MERINO-JANUS. SL (MEDIÉVAL)

Hem d'agrair al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya les dades sobre aquestes intervencions.

Convocatòries

ASSAMBLEA GENERAL DE SOCIS DE L'ACRAM

Us convoquem a l'Assamblea General de Socis de l'ACRAM que tindrà lloc el proper dia 1 de desembre a les 11 del matí, a la Casa de Cultura de Sant Cugat. Properament rebreu la convocatòria oficial.

II CONGRÉS D'ARQUEOLOGIA MEDIÉVAL I MODERNA DE CATALUNYA

Sant Cugat del Vallès, 18-19-20 i 21 d'abril de 2002

Us informem que properament rebreu la II circular del II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna de Catalunya, amb la qual s'inicia el període d'inscripció i presentació de comunicacions.

Novetats bibliogràfiques

AGUIRRE SADABA, F.J.: *Introducción al Jaén islámico. Estudio geográfico-histórico.* 2000-120pp. il. fot. 1.560 pta. - € 9,38.

ÁVILA, M.L.; FIERRO, M (Ed.): *Estudios onomástico-biográficos de Al-Andalus. X. Biografías Almohades II.* 2000-496 pp. 4.100 pta. - € 24,64.

BAUDRY, M.-P.: *Les fortifications des Platagenêts en Poitou, 1154-1242.* 2001-350 pp. il. 8.300 pta. - € 49,88.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *Al-Andalus. La cocina y su historia.* 1992-313pp. il. 2.575 pta. - € 15,48.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *Nueva-clásica cocina andalusí.* 1994-118pp. il. 2.575 pta. - € 15,48.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *Al-Andalus. La cocina y su historia. Reinos de Taifas. Norte de África, Judíos, Mudéjares y Moriscos.* 1994-294pp. il. 2.575 pta. - € 15,48.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *Al-Andalus. El cristianismo, Mozárabes y Muladíes.* 1994-118pp. il. 1.250 pta. - € 7,51.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *Las mil y una noches. La cocina de los califas.* 1996-200pp. il. 2.575 pta. - € 15,48.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *La Alhambra bajo la Media Luna. Cocina e historia, s. XIII.* 1999-200pp. il. 1.850 pta. - € 11,12.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *La Alpujarra Morisca y cristiana, siglo XIV-XVI.* 1998-200pp. 2.750 pta. - € 16,53.

BENAVIDES BARAJAS, L.: *La cocina mediterránea tradicional en Occidente y Oriente. Historia y cocina.* 2001- 1.990 pta. - € 11,95.

BERGES ROLDÁN, L.: *Baños árabes del Palacio de Villandampardo, Jaén.* 2000-147pp. il. fot. 1.560 pta. - € 9,38.

CAMBORNAC, M.: *Plantes et jardins du Moyen Age.* 2001-104 pp. il. lám. color. 5.570 pta. - € 33,48.

CONNELL, E.S.: *Una crónica de las Cruzadas.* 2001-520pp. 3.500 pta. - € 21,04.

CUEVAS, J.; DEL ARCO, J.; DEL ARCO, J.: *Relación de los hechos del muy magnífico e más virtuoso señor, el señor Don Miguel Lucas, muy digno condestable de Castilla.* 2001-392+cxviii 7.487 pta. - € 45.

FERRER MALLOL, M.T.: *Corsarios castellanos y vascos en el Mediterráneo medieval.* 2000-350 pp. 2.000 pta. - € 12,02.

FERNANDEZ UBIÑA, J.: *Cristianos y militares. La iglesia antigua ante el ejército y la guerra.* 2000-730 pp. 4.800 pta. - € 28,85.

FOSSIER, R.: *Le travail au Moyen Age.* 2000-320 pp. 3.800 pta. - € 22,84.

FRANÇOIS, M.; LE POGAN, P.-Y.: *Utilis Est Lapis In Structura. (Mélanges offerts à Léon Pressouyre).* 2000-491pp. il. 10.300 pta. - € 61,9.

GIL-DÍEZ (Coord.): *Los monasterios de San Millán de la Cogolla. (VI Jornadas de Arte y Patrimonio Regional).* 2000-282pp. il. 2.000 pta. - € 12,02.

HUICI MIRANDA, A.: *Historia política del imperio almohade. (2 Vols.).* 2001-860pp. 6.000 pta. - € 36,06.

LARDIN, P.; ROCH, J.-L.: *La ville médiévale. En deçà et au-delà de ses murs.* 2000-432 pp. il. 5.700 pta. - € 34,26.

LEA, H.: *Los moriscos españoles. Su conversión y expulsión.* 2001-488 pp. 2.990 pta. - € 17,97.

LEPORE, G.: *Edifici di culto cristiano nella valle del Cesano. Pesaro-Ancona. La documentazione storica e archeologica tra tardo antico e medioevo.* 2000-254 pp. 164 il. 7.000 pta. - € 42,07.

MANGAS, J.; MONTERO, S. (Coord.): *El Milenarismo: La percepción del tiempo en las culturas antiguas.* 2001-240 pp. 2.100 pta. - € 12,62.

MARTÍNEZ DÍEZ, G.: *Los templarios en los reinos de España.* 2001-448pp. 2.900 pta. - _ 17,43.

NAVARRO BENITO, M.: *Los castillos de la Orden de Montesa en la Baja Edad Media Valenciana.* 2001-256 pp. 2.800 pta. - € 16,83.

ORTEGA, P.: *Musulmanes en Cataluña. Las comunidades de las encomiendas templarias y hospitalarias de Ascó y Miravet. (Siglos XII-XIV).* 2000-192pp. 2.000 pta. - € 12,02.

ORTÍ GOST, P.: *Renda i fiscalitat en una ciutat medieval: Barcelona, Segles XII-XIV.* 2000-725 pp. 3.525 pta. - € 21,19.

PAVIOT, J.: *Guerre, pouvoir et noblesse au Moyen Âge. Mélanges en l'honneur de Philippe Contamine.* 2000-696 pp. 8.900 pta. - € 53,49.

PÉREZ DE CHINCHÓN, B.: *Antialcorano. Diálogos cristianos. Conversión y evangelización de Moriscos.* 2001-495 pp. 2.900 pta. - € 17,43.

ROSEN J.: *Inventaire des manufactures de faïence et de porcelaine: Bourgogne, Champagne-Ardennes (XIVe-XIXe siècles).* 2001- 11.700 pta. - € 70,32.

SALVATIERRA CUENCA, V.: *La crisis del Emirato Omeya en el Alto Guadalquivir.* 2001-216 pp. 2.329 pta. - € 14.

SAPIN, Ch.: *Archéologie et architecture d'un site monastique. 10 ans de recherche à l'Abbaye Saint-Germain d'Auxerre.* 2000-350 pp. il. 6.500 pta. - € 39,07.

SCHAUB, J.-F.: *Le Portugal au temps du comte-duc d'Olivares (1621-1640). Le conflit de juridictions comme exercice de la politique.* 2001-526pp. il. 7.500 pta. - € 45,08.

VIGUESA, M.J.; CASTILLO, C. (Coord.): *El esplendor de los Omeyas cordobeses. La civilización musulmana de Europa Occidental. Estudios. (Catàleg exposició - Catálogo exposición).* 2001-433pp. lám. color. 6.000 pta. - € 36,06.

VIGUESA, M.J.; CASTILLO, C. (Coord.): *El esplendor de los Omeyas cordobeses. La civilización musulmana de Europa Occidental. Catálogo de Piezas. (Catàleg exposició - Catálogo exposición).* 2001-278pp. lám. color. 5.000 pta. - € 30,05.

V.V.A.A.: *V Congreso de Arqueología Medieval Española. (2 vols.). (Valladolid, 22 al 27 Marzo de 1999).* 2001-478+947pp. 5.000 pta. - € 30,05.

V.V.A.A.: *Estudios sobre patrimonio, cultura y ciencias medievales, II.* 2000-180pp. il. 2.500 pta. - € 15,03.

V.V.A.A.: *El arte románico en la ciudad de Soria.* 2001-242pp. fot. color. 2.950 pta. - € 17,73.

V.V.A.A.: *Los monasterios románicos.* 2001-173 pp. fig. fot. lám. col. 2.000 pta. - € 12,02.

Per comandes

• **ArqueoCat s.L.**
Arqueologia i Patrimoni

ArqueoCat Llibreria
c/ Dinamarca 3, interior 8
08700 IGUALADA (Barcelona)
Tel/Fax 34 93 805 58 70
Tel. 34 93 803 96 67
e-mail arqueoecat@arqueoecat.com
<http://www.arqueoecat.com>

Troballa del baptisteri de la catedral d'Ègara?

Detall del baptisteri.

Les excavacions arqueològiques que s'estan portant a terme en el conjunt monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa han permès descobrir el baptisteri i la piscina baptismal de la catedral d'Ègara. El baptisteri es trobava als peus de la basilica i configurava un espai que ocupava l'extrem de la nau central de la catedral. S'accedia al baptisteri per les naus laterals. La piscina era de planta octogonal i presentava un esglaó exterior i una barana que delimitava l'espai interior, amb un doble esglaó. Mentre s'espera concretar-ne la datació, considerem una cronologia entorn els segles V i VI. ■

Antonio Moro i Francesc Tuset, arqueòlegs

Antonio Moro i Francesc Tuset, arqueòlegs

Butlleta d'inscripció a l'Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval

NOM	COGNOMS
ADREÇA	TELÈFON
CODI POSTAL	POBLACIÓ
PROFESSIÓ	
ENTITAT	

Dades bancàries del/la sol·licitant

ENTITAT BANCÀRIA	NÚM. ENTITAT	
ADREÇA DE L'ENTITAT		
OFICINA <input type="text"/>	NÚM. CONTROL <input type="text"/>	NÚM. COMPTE <input type="text"/>

Quota anual: 4.000 ptes.

Signatura

Quota institucional: 12.000 ptes

ACRAM

c/ Garcilaso 199, 1r 3a - 08027 Barcelona - Tel. 93 351 39 65
a/e: acram@eresmas.com